

Hvad det dog ikke kan føre med sig at være frivillig hjælper på et arkiv

2007 har været et helt eventyrligt år for mig. Da jeg i 2001 gik ned på Rudkøbing Byhistoriske Arkiv for at tilbyde min frivillige hjælp, havde jeg ingen anelse om, hvad det kunne føre med sig.

Men historien tager på en måde allerede sin begyndelse tilbage i 1987, hvor jeg fik en voldsom angstneurose, som et årti senere udløste en pension, der muliggjorde, at jeg kunne tilbyde min hjælp på arkivet. Et arkiv er jo vældigt stimulerende for en nysgerrig sjæl, så det var ikke kun til gavn for arkivet. Jeg havde og har stadig stor glæde af at hjælpe til der.

Byarkivet manglede dengang en hjemmeside, og den fik jeg lov til at lave. Blandt mange andre ting lagde jeg også forskellige historier fra Rudkøbing ud på nettet, og her var det ganske naturligt at gøre lidt ekstra ud af Mads Lange, da han er en af byens store sønner.

Hvem er denne Mads Lange så? Jo, han var en købmandssøn, som blev født i Rudkøbing i 1807. Som 17-årig rejste han ud i verden, hvor han klarede sig rigtig godt. Han havde et udpræget handelstalent og efter mange år til søs, slog han sig ned i Indonesien. Først på Lombok og siden på Bali. Her sørgede han for at proviantere diverse gennemgående skibe. Han handlede bl.a. med ris, kaffe, tekstiler, opium, våben og kepeng, som er en kinesisk møntenhed. Med det skabte han sig en stor formue.

Han havde således store evner udi handel, men sandelig også i diplomati.

Mads Lange havde nemlig let ved at skabe sig venner. Han blev ven med de fleste af Balis fyrster, hvoraf flere i perioder bekrigede hinanden. Han var imidlertid også gode venner med hollænderne, som gerne ville have overherredømmet over Bali og mere end én gang optrådte han da også som fredsmægler mellem de to parter.

Derved forhindrede han megen blodsudgydelse og fik sat en stopper for 3 års krig og ufred på Bali. For det blev han slået til ridder af den hollandske Løve-orden. Faktisk blev Bali først hollandsk område i 1906-08.

Mads Lange led af ulykkelig kærlighed til sin kusine, Ida Bay, på Langeland, som mere end en gang afslog hans frieri. Hende havde han forelsket sig i, da han besøgte sin fødeby i 1834, men der gik så mange rygter om ham, så det turde hun ikke.

Da han havde opgivet at få hende til Bali, tog han sig, ikke bare én, men to kvinder på Bali. Han fik tre børn, hvoraf kun de to overlevede ham, men de har til så gengæld fået utallige efterkommere. Hans datter blev gift med sultan Abu Bakar af Johor, og det er stadig Mads Langes efterkommere, som sidder på tronen derude.

Mads Lange selv døde i 1856 efter at være blevet forgiftet, og han blev begravet i Kuta, nær handelsstationen. Så manden, som var så god til at skabe venner havde altså alligevel nogle fjender. Det vides ikke om det var balineserne eller hollænderne, som forgiftede ham, men de beskylder gensidigt hinanden for det.

Men altså i mine øjne en yderst fascinerende historie, som rummer alle de rigtige ingredienser til et godt drama.

Jeg samlede en masse materiale om Mads Lange til hjemmesiden, selvom det er ikke så forfærdelig meget, vi har om ham på arkivet.

Avisartikler var der mange af, og brevveksling fra dengang byen havde fejret hans 150 års fødselsdag. Breve og gaver, som han sendte hjem i tidernes morgen, befinder sig alle enten i privateje eller er på nationalmuseet eller rigsarkivet i København.

Men vi havde en hel del slægtstavler på arkivet, som jeg brugte lang tid på at sidde og studere, og jeg fik lyst til at samle det hele til én stamtavle, for så at lægge den ud på nettet. Det var et stort arbejde, men jeg skal love for, at jeg blev belønnet for det.

Fra det øjeblik stamtavlen kom ud på nettet, begyndte der at ske ting og sager. Jeg fik kontakt med rigtig mange af hans efterkommere og slægtninge. En af efterkommerne fortalte, at der var planer om at fejre hans 200-årsdag på Bali i september 2007, og hun spurgte om jeg ikke havde lyst til at deltage. Hold da op, det lød spændende. Det ville jeg da gerne, meget gerne endda, også selvom jeg skulle betale selv.

Det fik mig til at overveje, hvordan jeg kunne være med til at markere hans jubilæum. Arkivet var nemlig inde i en ombrydningstid med lederskifte og havde derfor ingen planer om at foretage sig noget i den anledning. Så jeg dristede mig til at tænke den tanke, at det, kunne jeg måske gøre.

Det blev så til bogen: ”En Vild Krabat, Mads Johansen Lange”, hvor jeg lægger stor vægt på hans slægt og samtidig i de år, hvor han voksede op i Rudkøbing. Andre bøger om ham havde nemlig kun kort berørt det emne. Min bog udkom i maj måned, og åbnede således ballet, kan man sige.

Jens Olesen, en dansk forretningsmand, som er bosiddende i Brasilien, kom til Rudkøbing for 1½ år siden, og fejringen begyndte at tage form, må man sige. Jens er i slægt med Mads Lange og syntes bestemt, at byen skulle fejre sin store søn. Jeg skal lige love for, at han kunne få tingene til at ske. Jeg blev inddraget i forberedelserne og dele af min bog blev oversat til engelsk og anvendt i hans store familiebog, som udkom i august. Desuden samlede jeg atter engang alle arkivets slægtsoplysninger, men nu til en stamtavlebog.

Jens Olesen bestilte kunstneren Lars Calmar til at lave tre buster af Mads Lange, og han fik Brian Mikkelsen og Rudkøbings borgmester, Knud Gether, til at komme og afsløre de to af dem. Han fik endvidere 30 slægtninge og efterkommere til at komme og deltage i fejringen her i Rudkøbing, som kun var begyndelsen på festlighederne. Festligheder, som jeg aldrig i min vildeste fantasi havde drømt om, at jeg skulle kunne komme til at deltage i.

I september gik turen så til Bali, og for mig startede turen naturligt nok i Kuta, som jo er stedet, hvor Mads Lange ligger begravet. Jeg tog derned en uge før de andre festdeltagere, fordi jeg gerne ville opleve lidt på egen hånd først, bl.a. gravstedet.

Adskillige rejsende har oplevet gravstedet som værende groet til, ikke let at finde og meget misligeholdt. Flere gange er der blevet lavet fonde til at vedligeholde gravstedet for, men hver gang er det af en eller anden grund hørt op igen, men nu er det blevet total gennemrenoveret af Jens Olesens familiefond, og en af Lars Calmars buster er opsat ved graven. Så nu fremstår stedet virkelig flot, må jeg sige, og der er opsat et par store mindestene med hans navn på, således at gravstedet ikke længere kan overses. Der er vist endda planer om at gøre gravstedet til et nationalt indonesisk mindesmærke.

Festlighederne på Bali havde afsæt i Ubud, hvor 125 slægtninge og efterkommere boede fordelt på tre forskellige hoteller.

Endnu en dynamisk mand var involveret i fejringen, nemlig danskeren Peter Bloch, som er bosat på Bali. Sammen havde de to mænd fået sammensat et fem dage langt program, som overgik alle mine vildeste forventninger.

Festlighederne startede med en middag hos Guvernøren i Denpasar. Alle deltagerne blev kørt til paladset i busser, og i Denpasar blev trafikken holdt tilbage for os flere steder, hvilket vakte stor jubel i min bus. Det var tydeligt, at vi var ventet. Sikkerheden var meget stor overalt, hvor vi kom frem i de følgende dage. Det var helt overvældende.

Sikken et palads. Guvernøren, Dr. I Dewa Made Brata, stod ved indgangen til haven og trykkede hånd med alle sine gæster, så vi stillede os pænt i kø. Da det blev min tur, præsenterede Jens Olesen mig, som den person, der arbejdede med Mads Lange sagerne i hans hjemby. Da må jeg nok sige, at jeg følte mig bare en lille smule betydningsfuld.

Aftenen foregik i paladsets have, som var helt omkranset af kæmpestore træer, hvoraf flere var oplyste. Bordene var dækket af store hvide duge, der gik helt ned til græsset og stolene var overtrukket med det samme stof, og alle havde de en kæmpesløjfe bundet henover ryggen. Jeg stod stille, da jeg kom ind i haven og tænkte på, at det her måtte være sådan noget som vores dronning oplevede, når hun var ude på statsbesøg. Det var virkelig overvældende.

En scene var opstillet bagerst i haven. På den ene halvdel sad et orkester og spillede traditionel balinesisk musik, såkaldt gamelan-musik. På den anden halvdel blev der i løbet af aftenen opført en forskellig dans. Det var en helt speciel oplevelse og mit første møde med balinesisk dansetradition. Yndefuldt udover alle grænser, især fingrene og øjne er meget udtryksfulde.

Maden var anrettet som buffet rundt om i haven. Forret, hovedret og dessert, naturligvis balinesiske specialiteter. Lidt stærkt krydret mad, noget af det, men ellers meget yderst velsmagende. Så arrangementet var ikke mere højtideligt, end at man sagtens kunne gå fra og til både under hele aftenen.

Det blev en aften, jeg aldrig vil glemme.

Efter turen til paladset i Denpasar troede vi jo ikke, at der var noget, som overgå det, men næste dag blev atter en forrygende dag i Mads Langes navn.

Vi var alle inviteret til et officielt velkomstarrangement på det kongelige palads i Ubud, hvor vi skulle møde og hilse på kronprins Drs. Tjokorda Gde Putra Sukawati og ikke bare ham, men også vores uddannelses- og kirkeminister Bertel Haarder, som ville støde til os der. Det gjorde han da også under stort ståhej. Han ankom nemlig med politieskorte, blå blink og sirener. Det var jo et statsbesøg.

Den røde løber var rullet ud og der sad en gruppe gamelan-musikere og spillede for os imens vi gik igennem den meget smalle indgang til de private områder af paladset.

Der var ubeskriveligt smukt med de mange guldornamenterede overdækkede terrasser, som bruges til forskellige formål. Overalt stod der festligt klædte kvinder og mænd, som i respekt bukkede for os, når vi passerede dem. En forunderlig oplevelse.

På den største og langt den smukkeste af terrasserne stod kronprinsen og tog imod sine gæster, men denne gang var det kun særligt udvalgte slægtninge, som fik lov til at komme op og hilse på. Vi andre havde mulighed for at anbringe os i de smukt dekorerede stole, som var opsat rundt omkring. Der blev hele tiden serveret forskellige slags drinks og snacks.

På et tidspunkt blev der holdt taler af Peter Bloch, Kronprinsen, Bertel Haarder og Jens Olesen. Jens Olesen takkede alle, som havde hjulpet til på forskellig vis, og sørme om ikke han kaldte mig op på podiet sammen med tre andre, uha, så offentligt og fornemt. Alle klappede, og der blev taget en masse billeder. Jeg fik således også lejlighed til at hilse på kronprinsen og på Bertel Haarder. Det var altså lidt stort. Efter 1½ time på paladset blev hele selskabet under politieskorte kørt til den restaurant, hvor vi skulle indtage aftenens festmiddag.

På den tredje dag blev der indviet en særudstilling på ARMA AGUNG RAI Museet i Ubud med Mads Lange ting, som alle var medbragt af slægten. Igen blev dagen indledt med taler og seks småpiger fremførte en smuk dans. De var godt nok dygtige. Overalt lå der røde og gule blomsterblade, som var strøet ud i smukke mønstre. Helt utroligt.

Fra museet blev vi kørt i busser til Yaysan Bali Purnati, som ligger udenfor Ubud. Her blev der opført et specielt Maske Drama, omhandlende Mads Lange og hans liv på Bali. Det var godt nok et flot arrangement, må jeg sige. Det viste os lidt om hvordan balineserne husker Mads lange. Han fremstilles gerne med sin hvide hest og hans to dalmatinere. Igen sluttede aftenen med endnu storslået middag.

Den fjerde dag var det Mads Langes fødselsdag, 18.09.2007, og der var arrangeret en ceremoni ved graven, hvor der var opstillet en stor baldakin. Stolene var overtrukket med hvidt stof og havde gyldne sløjfer om sig. Der var anbragt en lille kurv med låg på, som indeholdt tre forskellige slags balinesiske småkager samt anbragt en lille flaske vand, hvilket var meget betænksomt, da en af kagerne klistrede til ganen.

Et gamelan-orkester spillede til de to forskellige dansearrangementer, som blev opført ved graven. Derpå blev der holdt taler af Jens Olesen, Bertel Haarder og den danske sømandspræst i Singapore, Hans Westergaard, som fremsagde bønner og velsignede graven. Endnu en fantastisk dag, som sluttede med en gallamiddag på det dyreste af hotellerne i Ubud. Det foregik udendørs ved hotellets swimmingpool, hvor der flød lys rundt, som formede Mads Langes navn.

På et tidspunkt begyndte det at smådryppe lidt fra himlen, men ingen rejste sig, som vi ville have gjort det herhjemme. Det blev heldigvis kun ved det smådrypperi, og vi snakkede om, at det nok var Mads Langes måde at velsigne selskabet på.

Den sidste dag samlede Jens Olesen omkring tyve mennesker, som han tog med en tur til Denpasar. Denne gang for at besøge en efterkommer af den Rajah Kesiman som i sin tid havde taget rigtig godt imod Mads Lange, da han ankom til Bali. Det var denne Rajah Kesiman, som gav Mads Lange lov til at slå sig ned i Kuta, og opbygge sin handelsstation der. Samme Kesiman, lærte desuden Mads Lange en stor del om, hvorledes han bedst kunne klare sig blandt øens mange fyrster. Jeg fik til min store glæde lov til at komme med på denne tur. For mig var det endnu et højdepunkt, idet jeg kendte Kesimans betydning for Mads Langes trivsel på Bali.

Selvom paladset var en genopbygning, så var det genopbygget tro mod det oprindelige palads og placeret på nøjagtigt samme sted. I mine øjne gjorde det stedet meget autentisk. Her vidste jeg, at Mads Lange havde været og såmænd boet i flere dage ad gangen. Familien Kesiman var endog stadig i besiddelse af et skab, som Mads Lange havde stillet der til eget brug netop til, når han var der i flere dage. Den nuværende Rajah Kesiman viste os en lille tændstikæskeholder af guld, som Mads Lange engang havde givet hans forfader.

Det var endnu et stort øjeblik, en helt utrolig flink familie. Jeg besøgte dem endnu engang, inden jeg tog hjem, og fik et par af de overleverede beretninger om Mads Lange med mig hjem til Arkivet.

Aldrig havde jeg drømt om at sådanne oplevelser skulle blive mig forundt, så jeg har bestemt ikke fortrudt, at jeg i sin tid gik ned og tilbød min hjælp på Rudkøbing Byhistoriske Arkiv.

Doris Rasmussen